GOR

KRIIMUSTUSED

Kriimustused

Gori

Kriimustused

Naljandid

Tallinnas, 1921

K.-ü. „Meie Mats“ kirjastus

A. Kümmel'i (end. G. Kalla) trükk, Tallinnas

Hiromant.

Oli õhtu. Ja oli pime.

Kõrgete majade fasaadid särasid tulenööpides, nagu ennesõjaaegsed salanõunikkude mundri rinnaesised ja tänawad jooksid tagaaetud niiskest haisewast pimedusest, wastu irisewatele latrituledele.

Oli õhtu. Ja oli pime.

Taewast ei olnud. Oli ainult määratu ammuli suu, mis oli pärani aetud üle majade ja kus hiilgas üksainus kõwer kuldhammas.

Me olime Lonnyga läbielanud I seeria „Hispaania ilmapeata saianaine ehk kaks kuud kaktuse põõsas" ja sammusime nüüd, pealaest jalatallani kiiruwiiruliste tundmustega täidetud, koju poole.

Ma' hoidsin oma parema käega hellalt kinni ta pahema käe alt ja tundsin läbi wateeritud palitu, kuidas ta noortes soontes walged werelibled häwitasid punaseid ja ümberpöördult.

Astudes puutus mu puus ta puusa ja see puutumine oli saladusliselt magus ja see puutumine wiis minu hingest midagi tema hingesse ja ümberpöördult.

See oli endosmos ja exosmos ehk Eesti keeli — import ja export.

Ja taewas sai wäga hästi kõigist sellest aru ja naeris ääretu ammuli kistud suuga ja üksik kõwer kuldhammas hiilgas kihwtiselt ses pärani aetud suus.

Oli õhtu. Ja oli pime. Oli külm.

Lumeterad olid ümarad, nagu haawlid ja sisisesid wihaselt, kui neid puutus saapatald.

Me sammusime mööda lumist promenaadi. Raagus puud tee äärtel olid nagu walgetes haawasidemetes kooljad.

Üksikul pingil koonutas kössis inimkogu.

Aeg oli hiline.

„See waene mees on wist magama jäänud... Külm wõib ta ära wõtta...“ ütles Lonny.

„Ta on wist enese tühjad kohad liiga täis laadinud ja madalale kinni jäänud... Ootab kõwemat tuult, mis purjud täis puhuks ja koorma edasi wiiks!“

„Fuih, kui ropp sa oled, Benjamin! Ärata ta parem üles ja ütle, et ta koju läheks, seal on ometi soem.“

„Kust sa seda tead?.. Wõib olla on weel külmem — ehk on naisemees!“

„Fuih, Benjamin! Seda ma ei oleks sinust küll uskunud!“

„No noh, armas tütarlaps ja naine, ära pahanda! See oli ainult nali... Lähme kaeme perra, mis isand tu om!“

Me astusime mehe juurde. Ma puudutasin teda õlast.

„Noorherra, praegusel silmapilgul on umbes kolmteist kraadi külma!“

Mees ei teinud mingit häält.

Ma raputasin tugewamini.

„Noorherra, ma wõin teile kindlaid tõendusi tuua, et ülearune külmatarwitamine inimese organismusele kasulik ei ole ja nõnda edasi.“

Mees ajas silmad lahti, tõstis pea üles, laskis kohe jälle tagasi wajuda ja sõnas tumedalt:

„Ma olen hiromant!“

„Mis ta ütles?“ küsis Lonny ja püüdis mehele kaabu ääre alla waadata.

„Ta ütles, et ta hiromant on.“

„Hiromant!.. Mis asjaloom see siis on?"

„Noh, muidugi mõista ... hiromant ... noh, hiromant, see on — tulewiku ettekuulutaja, muud midagi."

„Tulewiku ettekuulutaja!.. Tõesti!.. Kuule, Benjamin, armas tirtsukene, laseme enestele ettekuulutada! Jah?"

„Hmnja... No kudas nüüd?.. Mis moodi sa siin praegu ... tänawal ... kange külmaga... Ah tühja, lähme edasi, sul hakkab külm!"

„Ei, ei, Benjamin, ma tahan tulewikku teada saada... See on üks tark mees... Ta näost on näha!.. Waata, kui peened näojooned tal on!.. Me kutsume ta enese juurde. Las' ta kuulutab meile ette!"

„No ja, kui sa just tahad... Ma annan talle meie aadressi, las' tuleb meile, kui aega saab ... kui sa just tahad..."

„Ei, ei, Benjamin, wõtame ta kohe kaasa!.. Ma tahan kohe teada saada. Täna on wanakalendri uus aasta ja kõige parem aeg... Kui edasi läheb, ei ole nii hea... Wõtame ta kohe kaasa!"

Ta wõttis mehe käest kinni.

„Herra hiromant, kas te ei tahaks meiega kaasa tulla... Me elame siinsamas kohe ... paar maja edasi... Ma tahan, et te meile ette kuulutaksite!.."

Mees tõstis pea palitukrae seest üles, pilgutas silmi, tegi siis käega õhus järsu kolmiknurga ja ütles:

„Ma ... olen hiromant..."

Mu kannatus lõppes.

„No, kui te hiromant olete, siis tulge kaasa!.. Meil läheb teid tarwis!.. Mis te siin tukute!.. Meie ... jälle ... hm ... Lonny ... see preili tahab, et te talle tulewikku ette kuulutaksite!.. Wõite te seda teha?"

„Mina?.. No ikka!.. Iga tund ja iga minut ... mina olen hiromant!"

„No siis edasi! Tahate wõi ei taha?"

„Mina?.. No ikka! Iga tund ja iga minut tahan!.. Ma olen hiromant!"

Mees ajas enese püsti, tõmbas pea sügawamale palitusse, astus paar sammu ja jäi siis seisma.

„Ta liikmed on külmaga kangeks jäänud... Benjamin, aitame teda!"

Lonny wõttis mehel käe alt kinni.

Oi jah! ja ma tegin sedasama teisest küljest.

Ja nii läksime me taarudes pikki promenaadi, nagu taluks rasket kahekõrwaga potti.

Taewa üksik kuldne kihw aga hirwitas jäätanud puude ripsmete wahelt kihwtiselt.

Pika ja hädaohtliku turnimise järgi jõudsime wiimaks maja ette, mille hoowiwärawale oli keegi juudasenahk joonistanud wiimse wõimaluseni hullu krempli allkirjaga „ääd uudastad!" Siin elasin ma ja ... hm ... Lonny ka... Me olime koju jõudnud.

Ettewaatlikult, nagu kannaks me Siiami kuninga kallist pulmakrooni, talutasime mehe trepist üles mu kahe kambritoa salapärasse labürinti.

Ettewaatlikult, nagu oleks meil Montezuma ajaloolise kõdunenud pealuuga tegemist, asetasime ta kushetile, kus oli — oi, noorust! — nii mõnigi armas olewus tihtilugu lamanud, wiibides magusas kirehurma rammestuses ja paljastades kärsitult hambaid, ootes armsamat, kes ta niikaugele wiinud*), et waotada need walged läikiwad hambad kirglise hammustusega armsama (see tähendab — minu) õlgadesse ja anduda siis ... oma saatusele, nagu rõngasse kistud uss...

Mees oli nähtawasti uue platwormiga täiesti rahul, sest ta jäi häält tegemata lamama. Ma keerasin tule lampi ja hakkasin palitut seljast ära kiskuma.

Loony oli sellega juba walmis saanud ja istus armulikult hiromandi kõrwale. Ta pani käe, walge ilusa käe, ütlen ma teile, pehme ümara käe hiromandi kaela ümber ja raputas teda õrnalt.

„Herra hiromant, tõuske nüüd wahel üles — me oleme kodu... Kuulutage meile ette... Jah!“

Mees püüdis silmi lahti ajada, kuid see sünnitas talle wist hirmust piina, sest ta krimpsutas walusalt nägu ja laskis nad kohe uuesti kinni wajuda. Kuid ta tundis wähe naisterahwast, kui ta arwas sellega Lonny peale mõjuda wõiwat.

Pehme peoga silitas Lonny hiromandi bulldogi palet ja raputas teda kõwemini.

„Herra hiromant, tõuske juba kord üles!.. Pikk öö on ees, jõuate end weel wälja puhata... Ärge laske meid niikaua oodata!“

Mees lõi sinised silmad lahti, wahtis sinise arusaamatusega ümber ja sõnas siis, käega õhus järsku kolmiknurka tehes:

„Ma ... olen hiromant...“

„Sa jumal, see on ju teist wäga ilus, et te hiromant olete ja sellepärast me teid siia kutsusime, et te hiromant olete... Me tahame, et te meile meie tulewiku ette kuulutaksite. Te wõite ju seda?“

Mees waatas Lonny otsa, nagu oleks see äraseletamata rebus, siis minu otsa, nagu oleks ma Salmi Jaagu waim, siis laual kükitawat tindipotti, nagu oleks see maailma esimaadleja Tsumlai-Pomm ja ei lausunud midagi.

Siis raputas ta kõige suurema imestusega pead ja laskis enese pea ees Lonny sülle.

Ma tõusin üles, wõtsin tal õlast kinni ja seadsin ta jälle loomulikku seisukorda.

„Kuulge ,herra! Ma palun teid wiisakuse piiridesse jääda ,sest ma olen teatud mõttes eraoman-

---

*) See tähendab — mind.

duse poolehoidja ... hm... Ja kui te mitte ei taha meile ettekuulutada, mis ajakohaselt tasutud saab, siis ... olge lahked... Jah!"

„Aga, Benjamin, ära ole nii närwiline. Ta ei ole mulle weel midagi paha teinud... Ära ole nii naljakas ikka. Waata, kui peened näojooned tal on..."

Ja siis hiromandi poole:

„Herra hiromant, nüüd hakkate te kuulutama? Eks?.. Jah?.. Pean ma kaardid tooma?.. Wõi kuulutate wee pealt? .. kohwi pealt?.. wiina pealt?.."

Hiromandi silmis lõi tuluke põlema.

„Ikka wiinaga ... ikka wiinaga ... lase..."

„Benjamin, sul on weel wiina järele... Too see siia... Too see wiin siia, Benjamin, ma palun sind..."

„Jälle seesamane ... paljukest mul teda seal on ... paari toobi osa ... läheb omalgi waja ... juhtud külmetama wõi ühte-teist..."

„Benjamin, kui sa mind wähegi armastad, siis tood sa wiina siia!"

Ma tõin wiina.

„Olge lahked, herra hiromant, siin on wiin... kurat ja ... Mis?.. mis te ütlesite?.. Ütlesite midagi wõi?"

Lonny ulatas pudeli mehe kätte.

„Wiin on siin ,herra hiromant. Nüüd laske lahti!"

Hiromant pilgutas kärmelt silmi, tõstis siis pudel wastu tuld ja waatas, palju seal sees on.

„Noh, herra hiromant, ärge kartke midagi! See on selge wiin... Laske aga nüüd lahti... Hakake pihta!.. Tehke algust!.. No ärge wiiwitage, ma palun, hakake pihta!"

Mees waatas Lonny otsa, nagu oleks see Maharadsha kuninga kolmas naine, siis minu otsa, nagu oleks ma Kalkuta kuiwanud pajupõõsas, wõt-

tis siis kondiste wärisewate sõrmedega pudelilt korgi ja jõi ühe hooga pudeli tühjaks. Siis pigistas ta hambad kõwasti kokku, tõmbas kulmude wahele wao ja wahtis suurte silmadega laual ringi.

Ma wiskasin pahase pilgu Lonnyle näkku.

„Aga, Benjamin, siin ei ole ju midagi halba!.. Head kõnemehed wõtawad ikka enne kõne algust wäiksed napsid. See annab mõttelendu ja sõnade woolu. See on ju loomulik!.. Noh, herra hiromant, kas nüüd läheb lahti... Jah?.. Benjamin, ole kallis, too weel wiina!"

Kesköini jändasime me hiromandiga ilma mingisuguse tagajärjeta.

Kogu mu wiinatagawara jõi ta ära, kuid ettekuulutused jäid tulemata. Ma olin wihasem kui kunagi enne. Heameelega oleks ma sel mehel elunatukse seest wälja kohutanud, kuid Lonny... Jah, Lonny!..

Nähes, et meie waew asjata on, sõnasin ma Lonnyle:

„Tibukene, lähme magama! Las' ta wedeleb hommikuni siin kusheti nurgas, ehk tuleb mõistus pähe. Praegusel silmapilgul on asjata talt midagi oodata. Uks on lukus, wälja ta ei saa ja hommikul siis katsume uuesti... Lähme, Lonnykene, mis me aega wiidame!"

„Benjamin, mine üksi, ma jään siia temajuurde. Ehk tuleb tal öösel waimustusehoog peale ja siis on hea, kui ma ta juures olen. Siis ei lähe midagi kaduma... Sa wõid ju ühe öö küll üksi olla! Seda armsam olen ma siis jälle sulle... on üks erakorraline juhus ja seda peab kasutama. Mine, Benjamin... Head ööd!"

„Aga jälle ... Lonny ... seesamane..."

„Mine, Benjamin... Head ööd!"

„Ee ... ee ... head ööd..."

No olge siis nii lahked ja öelge, mis ma pidin tegema?.. Mis?.. Igatahes olen ma mees...

aga ... no ja — ma läksin ja ei olnud otsa ega aru sel kirumisel, mis ma kirusin üksi olles oma toa nelja kurwa seina wahel.

Magamisest polnud juttugi.

Ma istusin ukse alla ja mu mõrudat meelt lahutas wähegi see, et inimese terawmeelne leidlikkus oli sünnitanud lukuaugu.

Ja selle lukuaugu külge imesin ma oma silma, sest kurat ja põrgu, inimene on ikkagi kõige peale waatamata uudishimuline. Ja näha oli palju. Oi, palju! Ja pikapeale sain ma isegi rõõmsaks, et saatus mulle niisuguse situatsiooni oli loonud, sest see wapustas närwe rohkem kui kõik see shablooniline armujant.

See oli üks wäikene lõbus wahelдus ja pealegi ei olnud ju Lonny mu „seaduslik". Noh, ja nii siis istusin ma ja waatasin. Ja wärisesin, keesin, tormasin ja tuiskasin ja olin täis magusat wärinat. Hiromant oli palju elawam kui ma arwata wõisin. Ja lõppude lõpuks leidsin ma, et niisugused armsad wahejuhtumised wäga tarwilikud oleks igas perekonnas, sest see ergutab mehe loiuks jäänud närwe, annab talle uut elujõudu, soendab armastuse uuesti üles.

Sest armastus on ainult siis wägew, kui ta kiredega läbipõimitud on.

Ja kas ei ole see täiesti üks kõik, missuguste abinõudega saawutada kirgi?..

* *

*

Hommikul wõisin ma jälle ettetuppa astuda.

Hiromant magas kõige suurema südamerahuga kushetil. Ainult ta toalett oli weidi „korrast ära".

„Tere hommikut, Lonny!"

„Tere hommikut, Benjamin!"

„Noh, kas ta kuulutas sulle ette?"

„Ah tema wõi?.. Ei!.. Ta, waenekene, oli ju nii hirmus wäsinud. Nagu kott magas ta kogu

öö! Näe, praegugi ei saa weel wäsimusest ... unest lahti."

„Ja jah!.. Ma magasin ka nagu kott!"

Kui kohwi laual oli, ajas Lonny hiromandi üles:

„Herra hiromant, nüüd jooge üks tass kohwi ja siis ... ja siis, siis kuulutate meile ette!"

Hiromant püüdis silmi wiimse wõimaluseni lahti ajada.

„Kus ma olen?.. Kudas ma siia olen sattunud?"

„Me tõime teid siia, herra hiromant. Mina ja minu mees! Te pidite meile ettekuulutama!.. Eila olite te aga liiga wäsinud ja sellepärast jäi ettekuulutus pooleli... Täna aga peate meile seda lõbu walmistama ja kõik ilusti ettekuulutama. Me maksame teile ausasti waewa kinni!"

„Ah ettekuulutama?.. Mina wõi?"

„No jah teie!.. Te olete ju hiromant, ettekuulutaja?"

„Ah mina wõi?.. Ei ole!.. Ma olen lukusepp Pauguauk ... August Pauguauk."

„Te olete lukusepp!.. Aga te tõendasite ju kogu eilase õhtu, et olete hiromant!"

Mees puhkes naerma.

„Aha ... hahaham... See on wäike eksitus... Nüüd ma saan aru küll, milles asi seisab!.. Waadake, asjalugu on niisugune, et meil oli eila wäike proow. Näitemängu proow. Tahame pühapäewal ette kanda, nii ütelda asjaarmastajad ... ametiühisuse raamatukogu heaks... No ja noh, seal on siis mul ka üks wäike osa ... ainult kolm sõna: „Ma olen hiromant..." No, ja waadake, seda sai hirmsasti tuupida ja õppida ja see on nüüd pealuu sees... Ja eila oli wäike kilk ka peas, nii et sellest see eksitus tuligi... Mis hiromant!.. Hähähääähm!"

Lonny kargas püsti, nagu oleks teda Brasiilia punane uss salwanud.

„Mis? Te ei olegi hiromant! Wälja!.. Wälja!.. Kasige silmapilk siit toast!.. Petis!.. Röövel!.. Kuriisuja!.. Mõrtsukas!.. Wälja!"

Mees jäi suu lahti kohmetanult ümber waatama.

Lonny surus talle kaabulotu pähe ja tõukas uksest wälja.

„Wälja!.. Niisugune walelik!.. Röövel!.. Wiina lakkus nahka!.. Öö läbi ... seesamane... Wälja!"

Ma naersin nii, et westinööp painduwat poognat tehes kohwitassi lendas.

—o—

Aristokraatlised kriukad.

Ühesõnaga — kujutage enesele ette Ida-Afrika uppunud lõwi ehk, parem, wõtke kriiditükk ja tõmmake kapiuksele meetripikkune lookas joon. Looga ülemisse otsa lööge roostend nael ja selle naela otsa riputage wana poolenaelane wiltkübar; alumise otsa juure seadige paar papptaldadega nöörsaapaid.

So. Ma tänan. See on nüüd kaunis tõetruu pilt minust, nagu ma wälja nägin kahekümneesimesel selle kuu päewal. Ka paar kuud warem olin ma samasugune.

See on küll wäga kurb, et üks noor inimene, kes muuseas ka weidi täheteadust tunneb, niisugusena ilmaruumis ümber aeleb, kuid — — —

Noja. Ma sain sellest ka wäga täpipealselt aru ja püüdsin igal juhtumisel ära kasutada kõik wõimalused, et oma sisemust ja wälimust ajakõrgusele tõsta.

Kuid neid wõimalusi oli nii wähe, ehk õigem öelda — neid ei olnudki.

Ühesõnaga — ma nälgisin.

Ma töötasin küll täie energiaga, kõiki kehaosasi wiimse punktini pingutades, kuid nälg ihus hammast ja naeris: hahaha! ja teisipäiwiti: hihihi!

Ma tõlkisin ämmamooriraamatu Saksa keelest Persia keelde, kirjutasin draama kahekümnewiie surmajuhtumisega ja suflööri hulluksjäämisega, luuletasin laudlina täie sonette kodumaa siirupist

ja kellapoldi öistest unistustest, seadsin kokku riigi-isa hädaohuta kaelasideme ja taskuskantawa rehepeksumasina, kuid kõik need ilusad asjad jäid weel ilusamini mu kraesse ja tänuks nähtud waewa ja tehtud töö eest patsutas nälg mulle õla peale.

Hahaha! Teisipäiwiti: hihihi!

Kahekümneesimesel sai täis mu karikas.

Aasia ja Araabia! Ma ei ole ju mitte mõni Gorki linnapea, kes seitsekümmend päewa nälgib ja siis, hurraahüüetest saadetuna, oma kehast lahkub.

Ma wõin, kui ma pean, ka seitsekümmend päewa nälgida, kuid siis tahan ma jälle süüa ja süüa, nii et söödud on! Kuid ma ei taha mitte nii-kaua nälgida, sest ma wõin ka warem süüa. Ja hästi süüa, olgugi, et mul ainustki margalappi taskus ei ole.

Ma olen kolm päewa paastunud ja täna tahan ma jälle liha wõtta.

Umbes sarnased olid mu mõtted kahekümneesimesel selle kuu päewal, kui ma suuremasse hotelli sisse astusin.

Kuldse habemealusega riietehoidja waatas kahtlaselt mulle näkku ja tahtis laisa liigutusega mind palitust wabastama hakata.

„Olge lahked ... hm ... lubage ülirõiided!"

„Midagi ei luba ma, Aasia ja Araabia!"

„Aga, niisugune on seadus..."

„Tunneme neid seadusi!.. Neid wõime teile ise teha puudawiisi!"

Ja nii uhkelt, kui mu kõwer keha seda wähegi lubas, sammusin ma trepist üles.

Suur saal säras nagu päikse ere süda. Peeglid. Palmid. Loorberid. Raske punane samet.

Laudade ääres poolalasti naised ja kõhukad herrad, elektrit peegeldawate pealagedega. Stiliseeritud grisettid ja kahwatute, elatanud nägudega frandid.

Wiin. Himurad pilgud. Põlwepigistused. Paljad rinnad.

Istusin peegli alla laua taha ja hüüdsin üle saali:

„Kelner!.. Aasia ja Araabia!"

Nagu must wälk oli kelner siin.

„Lõunasöök!.. Ja wiinad!.. Aasia ja Araabia!"

„Olge lahked, siin on söögikaart!"

„Seda sööge ise!.. Lõunat tahan ma! Ja wiinad! Aasia ja Araabia!"

„Wabandage, mida te nimelt oleks soowinud?"

„Lõunat, mis süüa sünnib! Ja wiinad! Aasia ja Araabia!.. Ja silmapilk, ütlen ma teile! Ma ei armasta mitte pikka juttu, Aasia ja Araabia!"

Kelner kadus midagi pomistades, nagu must wälk.

Kui arwe õiendamine tuleb, saan ma oma nahatäie kindlasti, sest mul ei ole pennigi. Et ma nahatäie nii kui nii saan, selles pole kahtlust. Kuid senni, kui see alles saamata, teen kelnerite nahad palawaks. Siis on nagu natuke mõnusam. On nagu rohkem põhjust nahatäie saamiseks. Nii ütelda, üks wäike wastutasu. Lõunasöögi pärast üksi naha peale saada on natuke liiga proosalik.

„Kelner!.. Aasia ja Araabia!"

Nagu must wälk oli kelner siin.

„Ma tellisin lõuna ja wiinad ja tahan neid kohe saada... Ma ei wõi siin mitte niikaua oodata, kuni te sigu kaswatate!.. Ma tahan kohe saada, saate aru!.. Aasia ja Araabia!"

„Wabandage, tellimine on kööki ära antud... üks silmapilk..."

Ma lõin rusikaga kõigest jõust wastu lauda. Tuhatoos põrkas õhku ja lendas nagbrite supitirniasse.

„Aasia ja Araabia!.. Ma näen, te pilgutate liiga pikalt silmi! Kui mu lõunasöök ja wiinad

mitte kohe siin ei ole, siis ... noh, siis ... hm...
Ma arwan, te saate aru!"

Ümberringi jäi jutuajamine tasasemaks ja mind silmitseti uudishimulikult ja nähtava kartusega.

Selle wastu ei olnud mul midagi. Et aga kelnerid eesriiete juures päid kokku ulatades sosistasid, see mulle ei meeldinud. Igatahes ei arwa nad minust head ja arwe „likwideerimise" juures mõistawad nad juba oma arwamisi awaldada.

Kuid enne peawad nad ka minult sauna saama!

Ma tahtsin jälle wastu lauda põrutada ja üle saali kelnerit karjuda, kuid juba jooksis see kandiku ja pudelitega.

„Palun lahkesti wabandust!.. Ei saanud nii ruttu!.. Köögis..."

„Aasia ja Araabia! Ärge jutustage mulle muinaslugusi oma köögist!.. Mis läheb mul korda teie köök!.. Süüa tahan ma ja seda, arwan ma, peab iga kodanik saama!.. Wõi on teil eriarwamised! Aasia ja Araabia! Kreuzdonnerwetter, Parlament!"

Ma hakkasin sööma. Kelner walas alandlikult klaasi täis ja kadus pead õlade wahele tõmmates.

Toit oli maitsew, kuid mis ta enesest kujutas, seda ma ei tea, sest niisugust toitu wõis ehk wanal heal ajal minu isaisa süüa. Mina aga kindlasti senini küll mitte. Wähemalt ei mäleta. Üleüldse on mul ses suhtes wähe kogemusi.

Kümne minutiga olid taldrekud ja pudelid tühjad.

Oli nagu natuke parem olla, kui kümme minutit warem.

Kuid seda oli siiski wähe.

Ma hüüdsin üle saali:

„Kelner!.. Neeger!.. Aasia ja Araabia!"

Nagu must wälk oli kelner siin.

„Teie soowite, austatud herra!"

„Ma soowin teada saada, kelleks te mind peate?.. Juudi kanaks wõi, et te mulle linnunoka täie toitu näkku puistate!.. Ma tahan süüa, saate aru!.. Kui silmapilk mul lõunasöök laual ei ole, siis räägime teist juttu! Ma arwan, teil on wist kodus naine ja lapsed ja te peate neist lugu!.. Mis, Aasia ja Araabia?.. Wõi ei ole see nii?"

„Wabandage, herra... see oli üks terwe ports... see on peremehe poolt nii..."

Ma kahmasin laualt kaks taldrekut ja wiskasin wastu põrandat. Pudeli lennutasin peeglisse.

„Aasia ja Araabia!.. Mis lähewad korda mul teie portsjonid!.. Ma tahan süüa ja ma arwan, et te selleks siin olete, et seda soowi rahuldada!.."

„Silmapilk... wabandage... ma toon uue portsjoni..."

„Aasia ja Araabia!.. Aga seda ma ütlen — ma ei taha mitte siin oodates oma paremaid eluaastaid mööda saata... Aasia ja Araabia sakramento lamento parlamento carrambo pizzicaato!"

Mees kadus nagu must wälk.

Küll ma neile weel säru teen. Naha peale saan nii kui nii. Tuleb, mis tuleb. Pangu wõi torni, see elu pole nii kui nii midagi wäärt. Tead wähemalt, et sa ühe ilusa ja lõbusa krempli eest istud.

Kõikide saalisolijate pilgud olid minu isikusse kinni naelutud.

Wastas lauas istusid wärwitud paljarinnaline grisett ja libeda pealuuga spekulant.

Nende pilgud imesid mu üdi.

Ma põrutasin wastu lauda.

„No mida kuradit te mulle näkku wahite!.. Haledad põrmud!.. Ma wõin teid ühe käeliigutusega siit ilmast ära pühkida!.. Mis te wahite?..

Ah? Acsia ja Araabia, ma küsin, mis te wahite!.. Te olete aastate kestes kuhjad rahwa raha ja wara kokku riisunud ja prassite nüüd nagu wanad roomlased. Wiin ja halasti naised!.. üksikud kabinetid!.. Kuld ja kallid kiwid!.. Higi ja weri!.. Ah?.. Aasia ja Araabia!... Ma tahan näha, kui kaua see kestab... Ma tahan näha, kas selle asjale saab prundi ette wõi mitte... Kelner, Aasia ja Araabia!.. Kas segad toidu hulka kihwti wõi mis?.. Ja seda nimetakse esimese klassi hotelliks!.. See on ju kõrts enne weeuputust!.."

Kelner ilmus jookstes kandiku ja pudelitega.

„Wabandage, wabandage, austatud herra... wabandage!"

„Aasia ja Araabia!.. Inimene lastakse nälga ära surra ja siis palutakse wabandust!.. See on ju wäga kena!.. See on eht euroopalik!.. Mis kurat te selle kahwliga olete teinud?.. See on mustlase ämmamoori ametiriist, aga mitte ristiinimese kahwel!.. Nagu näha, igatsete te kõigest hingest soola ja wee järele!.. Mis?.. Aasia ja Araabia!"

Kahwel lendas saali nurka muusikajuhi elawasse kehasse.

Ma hakkasin sööma. Toit oli aus. Wiin oli hea.

Sõin ja jõin.

Portsjon oli märksa suurem kui eelmine ja ma ei saanud talle wastu. Ülejäänud toidu tõmbasin ma kõige linaga põrandale.

„Kelner!.. Aasia ja Araabia!.."

Kelner jooksis laua juure.

Ma wiskasin talle kartula näkku.

„Säh, nuusuta, mis asi see on!.. Tunned? Ah?.. Ja seda peab inimene sööma!.. Inimene, kes ristitud on Jumala sõna ja selge weega! Mis?.. Mis sa wahid?.. Ma küsin, mis asi see on, Aasia ja Araabia?"

„See... see on praetud kartulas, herrad..."

„Praetud kartulas!.. Aga ma arwan see on Egiptuse warao konnasilm! Ah?.. Mis?.. Ja niisugust blamaashi peab inimene sööma!.. Te olete ju eeskujulised timukad... Kutsuge peremees siia!.. On teil peremees olemas, wõi ei ole?.."

„Ja on..."

„Siia kutsuda!.. Silmapilk!.. Aasia ja Araabia!.."

Kelner kadus ja ilmus minuti pärast peremehega.

Peremehe raswasel näol ujus süüdlane alandlik muige.

„Wabandage, herrad... See wõib ju wäga wõimalik olla, et toit wahel... nii ütelda... noh, seda tuleb ikka ette... Meil on küll kõwa kontroll ja eeskujulik puhtus... aga... wahel on ruttu waja... Wabandage..."

Ta kumardas mu poole ja pistis laua alt wäikse paberisse mässitud paki mulle pihku.

Siis kadus ta jälle ruttu.

Ma hakkasin pakki lahti harutama. See oli wiiesajaliste pakk.

Mis see tähendab? Mispärast mulle raha anti. Et mitte kartula loost politseisse teatada?.. Aga see oli ju jumala ilus kartulas!.. Wõi on raha selleks, et mind siit lahkuma sundida? Niisugune lament wõib kõik wõõrad ära peletada ja äri jääb kuiwale. Aga palju lihtsam oleks ju mind kraest kinni wõtta ja wälja „pukseerida".

Miks nad seda ei tee?

Ma ladusin raha lauale ja hakkasin lugema: Wiiskümmend tuhat.

„Ha!.. Mis raha see on, mis mulle pihku pisteti?.. Mis?.. Altkäemaks? Aha?.. Aasia ja Araabia!.. Altkäemaks on see!.. Tähendab, teie südametunnistus ei ole puhas!.. Hüwa! Ma wõtan raha wastu! Kuid ärge mõtelge, et ma end

ära osta lasen! Seda ei ole. Raha annan ma ülemusele edasi! Kelner!"

Samal silmapilgul oli kelner siin.

„Palju mul maksa on?"

„Teil... ee... ma ei tea praegu..."

„Sa ei tea?.. No, mul pole aega seni oodata kui sa teadma hakkad... Homme saad raha!"

„Ah herrad, ega's sellega häda ole... homme, ülehomme, wõi aasta pärast... ega sellega häda ole..."

Ma astusin trepist alla.

Uksehoidjad awasid uksed ja kumardasid sügawalt.

Ma astusin wälja pimedasse öösse sirgelt ja uhkelt.

Ja kuulsin kuidas uksehoidja teisele sosistas:

„Missugused kriukad sees!.. See on kindlasti üks suur nina — mõni minister wõi midagi sellesarnast."

„Igatahes!.. See on ta wiguritest juba näha, et üks suur nina on!.. Peab juba niiwiisi ülewal ennast!"

Ma naersin. Ha! Nüüd sain ma asjast aru Ha!.."

— — — — — — —

Altkäemaksu andsin ma oma ülemuse — naise — kätte.

Sinine Arkadi.

„Wesipüks!“ ... „Tõnisson!“

„Wäga rõõmustaw!“ ....

„On see plats waba?“

„Olge lahked!“

„Tänan!“

„Wõtke heaks!“

Ma aegutasin, koondasin enese organismina-tukese kupee nurka ja saatsin pilgud läbi tolmuse aknaklaasi jaamaesisele.

Kui surmaw-igawad on need jaamaesised! Nii ühesarnased, shabloonilised, et Issand heida armu!

Igalpool ühesugused punamütsilised jaama-ülemad, kollane postkast ja aknast wäljawahtiw apaatlise näoilmega telefonineiu.

Mispärast ei lasta neid jaame mitte õhku?

Mispärast neid jaame mitte õhku ei lasta?..

Ma aegutan ja laen piibu täis.

Mu naaber on omad pakid riiulile asetanud ja pühib taskurätiga paljast pealage.

Siis torkab ta rätiku rinnatasku ja jääb mulle otsa wahtima. Ma suitsetan. Ta paneb ka pabe-rossi suitsema ja sõnab siis:

„Wabandage, teie nägu näib mulle tuttaw... Kas te mitte kahe aasta eest Tambowis ei ela-nud?..“

„Ei ole.“

„..... Merkulowi aiawilja äris ametis olles?“

„Ei ole!“

„Hmn ja...“

Paus.

Rong hakkab liikuma. Roobaste läikiwad libedad ussid salwawad wagunite keerlewaid jalgu ja wagunid hüppawad surmahirmus, nagu kiilijookswad lehmad.

Jõuame metsawahele. Puude laiad küüned rebiwad loodenewa päikese arad kiirteniidid puruks ja waguni makku poeb hirwitaw hämarus.

Ma waotan pea wastu tantsiwat waguniseina ja sulun laud.

Äkki sõnab Wesipüks:

„Aga kas te mind tunnete?"

„Ei tunne..."

„Waadake mulle hästi näkku!.."

Ma waatan talle uuriwalt näkku.

„Ei tunne!.. Ma ei ole teid waremalt näinud."

Wesipüks muigab. Ta silmis lööb läikima iseäraline tuluke.

„Hehe! Wäga wõimalik, et te mind näinud ei ole... Kuid kuulnud olete minust küll wist!"

Ma püüan meeletuletada.

„Hm... Ei tule meele!"

Ta nihutab enese minule lähemale.

„Ma olen „Sinine Arkadi"!"

„Sinine Arkadi" ... Teie?.. Ei tunne ... ei ole kuulnud!"

„Mis? Te ei ole kuulnud!.. Kahe nädala eest tapeti Karksis seitsmeliikmeline perekond ära. Olete sellest kuulnud?"

„Ja, sellest mõrtsukatööst olen ma ajalehtedest lugenud... See on jäle tegu!"

Wesipüks teeb uhke näo, lükkab pea selga ja koputab enesele sõrmega rinna pihta.

Ma waatan arusaamatalt ta otsa.

Ta koputab uuesti enesele rinna peale.

„Mina!"

Ma tõmbun tagasi.

„Mis?.. Teie?.. Teie olete mõrtsukas?.. Ajalehe teate järele pidi mõrtsukaid neli olema ja nad kõik on tabatud!..“

Wesipüks sõnab rahulikult:

„Mäh!.. Tühi lori... Rahwa pettus... See on ainuüksi „Sinise Arkadi“ töö!.. Kuid ma palun rahu. Olge täiesti rahulik. Üks ülearune liigutus ehk muud ja ma lasen rongi kõige täiega õhku! — Ja ... see oli tükk hulljulget tööd. Mina üksi, neid seitse. Higistama wõttis!.. Aga wõit jäi siiski mulle — nottisin kõik maani maha!“

Mul jookseb külmawärin üle ihu. Ta märkab seda.

„Rahustage endid. Teiega ei sünni midagi paha, kui te mõistlikult end ülewal peate — sel nädalal tapan ma ainult alaealisi. Aga, kui te end unustate ja mind selleks sunnite, siis muidugi — üks wäike wile, kümme musta näokattega meest kargawad siia ja te saate prii „arstiabi“... Ja, niisugune mees on „Sinine Arkadi“... Soowite ehk ühte päewapilti mälestuseks?.. Sada marka tükk!“

Ta tõmbab taskust päewapildi ja ulatab mulle.

Ma wõtan pildi.

„Aga ... jälle ... see isik siin pildi peal ei ole nagu teie nägu...“

„Ha!.. Seal olen ma grimmeeritud... Niisugune on mu wälimus, kui ma oma ametikohuseid täidan!“

Ma ei waidle wastu. Maksan raha ja pistan pildi tasku.

Pikkamööda saan ma oma endise seisukorra kätte. Kuid siiski mitte täiesti. Iseäraline imelik tundmus kolab siiski rinnus ringi.

„Mispärast te, lubage küsida, need seitse õnnetumat ära tapsite?..

Ta naerab.

„Mispärast?!.. Ha! Lihtsalt lõbu pärast!.. Närwide rahustuseks. Te suitsetate, et närwe ra-

hustada, mina tapan. Ma tapan iga päew ühe inimese, wahel rohkem kah — nii kuidas asjaolud kujunewad. Ilma selleta ei wõi ma elada. Ma pean tapma — ja see on kõik!"

„Kui hirmus! Ja seda räägite te nii külmawereliselt!"

„Ha!.. Pean mä siis selle juures põlwili laskuma? Te tunnete mind wäga wähe!.. Ma olen tiiger, ma olen lõwi!.. Ma ei kohku millegi asja eest! Mu silmad ei ole weel kunagi pisaratega wõinud uhkustada. Mu süda ei ole weel kordagi wõpatanud. Mu hing ei ole kunagi tunnud, mis on hirm. Ma olen üksinda kümne mehe wastu wõidelnud, elu ja surma peale. Ha! Tihtilugu imestan ma ise oma hulljulgust ja külmawerd... Mis te arwate, on see lihtne asi — rinnanalaps wanemate silma all jalust kinni wõtta ja wastu seina lömaks lüüa?!"

„See on hirmus!"

„Ha! Teile näib see nii olewat, aga minu käes on see mänguasi, lihtne, nagu „wiiekaarti turakas"... Kümned korrad olen ma seda teinud.

Mul on oma tehnika. Iga kuu esimesel nädalal tapan ma alaealisi, teisel nädalal ainult naisi, kolmandal perekondi ja neljandal wanu rauki ja inwaliida!"

„Ja mispärast ei jäta te seda koledat tööd, mispärast ei katsu te sest hirmsast kirest wabaneda? Te wõite ükskord politsei küüsi langeda ja siis on teie päewad loetud!"

„Ha! See mind ei kohuta! Wõitlus huwitab mind! See on minu hingemanna! Ma ihkan wõitlust!.. Ma ei anna ühelegi elusalt alla. Tugewamat minust ei ole! „Sinine Arkadi" peaks lõksu langema? Ha! Enne langeb kuu kukerpalli alla!.. Waadake, need käed siin — niikaua kui nad weel liiguwad, saawad nad kõigist üle olema ja ikka tapma. Halastamata tapma!.. Homme,

enne weel kui päike loodeneb, wõtawad need käed Simeon Sapitõru elu!"

„Sa jumal!.. Kes on see Simeon Sapitõru?"

„Rahustage endid! Teie ei saa teda enam aidata. Teda ei saa ükski hing siin maakeral aidata. Ta surmaotsus on allakirjutatud ja „Sinine Arkadi" oma otsust ei muuda, sadagu tuld ehk tõrwa talle wastu!.. Simeon Sapitõru on apteeker Sapitõru noorem poeg. Punajuukseline ja tedretäheline. Ma tapan tähestiku järele. Praegu on mul „SS täht. Ja ma olen Simeon Sapitõru wäljawalinud... Teate, kuidas ma ta tapan?.. Ma seon ta jalgupidi ahjukonksu külge ja siis teen paraja tulelõkke alla. Nii lasen teda minutit kümme rippuda. Siis hakkan tal seljast nahka nülgima.. Kui see walmis, siis kisun liikmed paigast, torkan silmad wälja ja pistan pussi ribide wahele. Niisugune on minu tehnika. Missugune lõbu see on, näha kui inimene hirmsas surma walus wäänleb, appi kisendab ja palub!... Ha!.. See karastab närwe!"

„Kui hirmus! Halastage ometi ta peale!"

„Ei wõi! „Sinine Arkadi" ei tunne halastust. Ta tapab. Aga ma ei ole mitte ainult mõrtsukas. Ma teen ka waleraha. Ja miks ei peaks seda tegema? Ma tahan seda teha ja teen! Tulgu keegi mind keelama! Tulgu, ja see on ta wiimane reis. Ta sugusefts peab mäletama, mis mees oli „Sinine Arkadi." Ma olen ennegi palju terawninaga jüngrid teise ilma saatnud ja saan seda ikka tegema. „Sinine Arkadi" ei kohku millegi ees! Ta saab weel kaua kohutawaks hirmutiseks olema inimsoole! Ta ei tunne halastust, olgu lihane isa ehk oma laps — kui tuju tuleb, notib maha!"

Kogu öö jutustab ta mulle hirmsaid ja õudsaid juhtumisi omast elust. Ma olen kindel, et ta kõige hirmsam inimene siin maakeral on. Julge, toores, elajalik.

Ta tunnistab end kõikide wiimasel ajal toimepandud kuritööde autoriks. Ta õnnistab mind weel kahe tosina päewapiltlise üleswõttega. Siin on ta jälle isesuguses grimmis ja need on ka märksa kallimad kui esimene.

Minu elukutset teada saades, on ta wäga õnnelik ja lubab mulle suurepärast materjali anda — romaanideks. Tal on tagawaraks palju üllatawaid juhtumisi ja need ei tule wäga kallid maksma.

Palub mind tema poole sisseastuda, annab adressi ja tähendab heasüdamliselt, et ta oodata ei armasta.

Ma luban.

Ja miks ei peaks ma lubama — ma saan hüwa materjali ja pealegi on wäga hea kui inimesel ka niisuguseid „ajakohaseid" sõpru on. Igaks juhtumiseks. . . . .

Ja ma täitsin oma lubamist. Ma läksin.

See oli wäike maja linna serwas, kus ta elas.

Ma uurisin maja igast küljest ja astusin wiimaks trepile. Ma ei saa salata, et õudne wärin üle mu ihu jooksis.

Majast kostis kisa ja kära. Ma kuulsin selgesti hüüdeid:

„Jäta järele, Mari, jäta järele!.. Sa wõid ju inimese niiwiisi wigaseks lüüa!.."

See oli „Sinise Arkadi" hääl.

Enne weel kui ma käe sain ukseraua külge panna, läks uks lahti ja wälja kargas „Sinine Arkadi" särgiwäel ja palja peaga.

Talle järele lendas punane sawikruus.

Ma tõstsin mütsi.

„Tere!"

„Teine kord, teine kord!.." Ta lõi käega ja jooksis kõrwalolewa maja hoowi.

Ma astusin trepilt alla ja hakkasin pikkamisi tagasi linnapoole lonkima.

—o—

Talendi tragöödia.

Inimesi on wäga mitmesuguseid.

Niisama hingi, waateid, maitseid, tujusi ja tahtmisi.

Telka simmuleeris idiooti.

Ferdinand Telka — pikk sirge noormees, ministeeriumikooli haridusega ja nõnda edasi.

Tema iseloom nõudis massi applodismente, sest see oli sääraselt konstrueeritud. Ja ta rahuldas seda — simmuleerides idiooti.

Ta pidi, ta tahtis olla massi tähelpanu koonduspunkt, sest niisugune oli ta loomus.

Ta oli aastate kestes kaks nowelli kirjutanud, wihkude wiisi luuletusi sinisilmalistest mererööwlitest, luupainajatest ja Friisi tõugu lehmadest. Ta oli esinenud estraadil.

Ent ikka oli ta maitsnud fiaskot ja alawäärtuslisi mune.

Ja nüüd simmuleeris ta idiooti.

Ja tal oli edu ja loorberisi.

Kogu linn, jardipikkusest poisikesest kõrbenud raugani tundis teda.

Wähe sellest! Ka linna ümbruskonnas tunti teda. Ferdinand Telkat — pikka, sirget noortmeest, ministeeriumikooli haridusega ja nõnda edasi.

Ta oli „tunnustet" idioot, terawmeelne ja lõbus. Ta lolluste üle naerdi ja neid jutustati tuttawatele ja ligemistele wara hommikul ja hilja õhtul, õlleklaasi ja supitirina taga istudes.

Need sünnitasid lõbu ja andsid söögiisu...

Kui Telka tänawale ilmus, saatis teda arwukas poisikeste rühm ja uudishimulikud ja naljaaplad näod ilmusid ustele ja akendele.

Sest igaüks tahtis nalja.

Ja Telka mõistis nalja sünnitada.

Ta eeskawas olid alati uued ja üllatawad trikid. Ta oli terawmõtteline idioot.

Kui päike lõõmawalt põles ja õhk oli kuum kui nägematu metall, ilmus Telka tänawale kasukas, labakinnastes, läki-läki üle kõrwade ja wildid jalas.

Ise peksis ta end kase wihaga ja küsis igalt möödaminejalt — kas meri weel märg on, ta tahab ujuma minna, sest ta on kahepuudane merehaige, küttekomitee esimees ja strakadoola de pordoola akustraku sammidoora tshummlai tshumm!

Ohtul ronis ta gaasilaterna posti otsa, tõmmas tikku ja waatas kiikriga, kas tuli laternas põleb.

Laupäewal palkas ta paarkümmend santi ja kahtlast isikut, seadis ritta ja kõndis mööda turgu, sõjawäeliselt komandades ja weidraid manööwrid tehes.

Wahel wedas ta paelaotsas seapõrsast linna mööda taga, istus kuhugile kõnnitee äärde maha ja pakkus möödakäijatele põrsast müüa, sest siis ei ole neil waja kunagi peeglit muretseda. Wahel jooksis ta hingeldades mööda tänawaid, ühes jalas naela kast, teises konserwi purk, kuiwatas tindipressiga ninaalust ja palus teatada, kus ta iseenesega kokku wõib saada, sest ta tahta enesele kaks toopi küpsetud paragrahwa osta ja oma pooleaastasele piibule rõugeid panna.

Mõnikord astus ta politseiniku juurde ja sosistas sellele kõrwasse: „Kas te, herra Rockefeller, wõiksite mulle ütelda, kust kookuspähklid altkäemaksu eest saab ja paar toopi lizenze — ma tahan oma uppunud ja haiget wennapoega rehukohtusse sisse wedada?"

Mõnikord wõttis ta hernehirmutise selga, wiis postkontorisse ja palus sellele üks mõistlik abort teha ja resultaat telefoni teel naiskingseppade wahel õiglaselt ära jaotada.

Talwel kandis ta wäikest põlewat raudahju seljas ja tegi igaühele ettepaneku — wäikse maksu eest ahju peale istuda, sest see olla palju soojem koht kui mõnes ametiasutuses.

Tihtilugu olid ta naljad haawawad, kuid talle anti andeks, sest kõik pidasid end sest waesest idioodist igas suhtes kõrgemaks. Ja ta üle naerdi ainult.

Kuid temast peeti ka teatud mõttes lugu. Ta andis publikumile ainet hirwitamiseks. Ja kes nidagi annab, seda ihatakse ja armastatakse. Telka oli publikumi pailaps.

Aga seal sündis ootamatalt järsk ja ränk pööre, mis sai saatuslikuks Telkale.

Maalt tuli linna keegi Liisu ja sellel oli loll poeg „Mumm".

See oli loodud idoot.

Telka loorberid lõid närtsima. Ta kuulsuse hele täht roostetas ja kukkus kraawi.

„Mumm" oli kihwtine konkurent ja suutis wähese ajaga publikumi oma poole kiskuda.

Telka oli meeleheitel.

Ta arwas kramplikult uusi trikke wälja, kuid tagajärjed ei rahuldanud.

„Mummi" tooresaine meeldis publikumile rohkem kui tema geniaalne raffineeritud idiotism.

Ainult oma poiste kitsas ringis oli Telka weel geenius lai mass aga oli talle selja keeranud.

Ta kunstniku egoism oli surmani haawatud. Kuid ta ei tahtnud, ei wõinud wõidetu olla. Ta pidi pääsetee leidma.

Ja ta arwas selle leidwat.

Ta läheb närwiarsti juurde, laseb enese läbi katsuda ja toob diagnoosi, et ta sugugi loll ei ole,

waid täiesti normaalne inimene, nagu kõik teised. Siis saawad inimesed aru, et ta suur ja wõrratu talent neid pettuses hoidnud. Et ta peen hingeelutundja, näitleja ja kunstnik on. Psükoloogiline stilisaator ja nõnda edasi. Geenius.

Ja siis wõidab ta alles tõsise lugupidamise.

Ja ta läks arsti juurde.

Arst katsus ta läbi ja konstateeris:

„Waikne hullumeelsus!"

Telka oli häwitatud. Ta wiimane lootus oli tükkideks kistud.

See oli liig.

Seda ei suutnud ta enam üle elada.

Ta ostis sõidupileti Tallinna ja läks jala Wigalasse.

See oli ta wiimane nali.

Talent oli surnud — publikumile, kunstile ja iseenesele.

—o—